
ZERO GEOGRAPHIC
SPRING 2018
7 ΧΡΟΝΙΑ
ZERO GEOGRAPHIC
ISSUE 25
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ZERO ARTISTIC MOVEMENT

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ΖΑΜ (Zero Artistic Movement) αποτελεί μια πολιτική κίνηση με σκοπό τη συνεισφορά στην κοινωνική και ταξική επανάσταση.Επίσης αποσκοπεί στην ρήξη με τις καπιταλιστικές φόρμες που καθορίζουν την καλλιτεχνική έκφραση εδώ και πολλά χρόνια. Η εμπορευματοποίηση της καλλιτεχνικής έκφρασης βρίσκει αντίθετους όλους όσους έχουν κατά καιρούς συμμετάσχει στην ομάδα του ΖΑΜ.

Το **ZERO GEOGRAPHIC** είναι ένα περιοδικό δρόμου (fanzine), που διανέμεται χωρίς αντίτιμο και συντάσσεται από την ομάδα του ΖΑΜ. Η θεματολογία του περιοδικού ακολουθεί την παράδοση της επαναστατικής γεωγραφίας λαμβάνοντας υπόψη ότι υπάρχει μια γραμμή που συνδέει το έργο των αναρχικών γεωγράφων Κροπότκιν και Ρεκλύ με τη ψυχογεωγραφία των Καταστασιακών, τις θεωρίες εξάρτησης, τον Harvey και τέλος με τη σημερινή μηδενιστική γεωγραφία της εποχής του ολοκληρωτικού καπιταλισμού.

Με το παρόν τεύχος συμπληρώνουμε 7 χρόνια παρουσίας. Θα θέλαμε εδώ να ευχαριστήσουμε το Μιχάλη, το Βαγγέλη και τους φίλους μας από Μυτιλήνη και
για τη βοήθεια τους όλο αυτόν τον καιρό.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ZERO GEOGRAPHIC –Z.A.M.

Περιεχόμενα

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΑΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ.Η ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΟΠΤΙΚΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΣΤΟΝ 1ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΞΗΡΟΥΧΑΚΗΣ

«Φέρτε τα τουφέκια που κατασκευάσατε στους δρόμους και τα οδοφράγματα. Αφήστε όλες τις δυνάμεις του προλεταριάτου να εξεγερθούν και οπλίστε τις. Βάλτε ένα τέλος, με τη δύναμη των όπλων, στη συστηματική καταστροφή της ανθρώπινης φυλής. Προλετάριοι! Υψώστε τώρα τα τσεκούρια σας, τις αξίνες σας, τα οδοφράγματά σας, την κοινωνική επανάσταση! Προλετάριοι στρατιώτες, λιποτακτήστε! Εάν πρέπει να παλέψετε, κάνετέ το ενάντια σε εκείνους που σας καταπιέζουν! Ο εχθρός σας δεν είναι στα αποκαλούμενα σύνορα, αλλά εδώ. Προλετάριες γυναίκες, εξεγερθείτε! Εμποδίστε την αναχώρηση των αγαπημένων σας! Ας είσαι εσύ, εργάτη του εργοστασίου και της γης, ο συνειδητός και ο ισχυρός, ας είσαι εσύ που θα αφήσεις κάτω τα εργαλεία και θα φωνάξεις: Αρκετά! Όχι άλλο! Εμείς οι εργάτες δεν επιθυμούμε πλέον να κάνουμε τουφέκια που φέρνουν το θάνατο στους αδελφούς μας που αγωνίζονται και υποφέρουν».

(ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ ΙΤΑΛΩΝ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ[1])

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αφορμή του πρώτου παγκοσμίου πολέμου υπήρξε η εκτέλεση του διάδοχου του θρόνου της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας Φραγκίσκου Φερδινάνδου στο Σεράγεβο από το νεαρό Σερβοβόσνιο Γκαρβρίλο Πρίνσιπ, μέλος της οργάνωσης "Μλάντα Μπόσνα" (Νέα Βοσνία). Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είχε προσαρτηθεί επίσημα στην Αυστροουγγρική Αυτοκρατορία το 1908, ενώ το 50% του πληθυσμού της ήταν Σερβοβόσνιοι (Χάουρντ, 2006). Το αλυτρωτικό όμως αίσθημα της απελευθέρωσης από την Αυστροουγγαρία και της ένωσης με τη Σερβίας ήταν πολύ ισχυρό (Φεργιουσον,2006) και ο διάδοχος θα το πλήρωνε με τη ζωή του, καθώς εκτελέστηκε από μία οργάνωση, τη Νέα Βοσνία που είχε σκοπό την αποτίναξη του Αυστροουγγρικού ζυγού.

---

[1] Dada Adriana in http://ngnm.vrahokipos.net/index.php/history/45-world-anarchist-history/447-2012-04-25-22-01-55

Γκαβρίλο Πρίντσιπ

Μετά την κήρυξη του πολέμου στη Σερβία από την Αυστρουγγαρία οι εξελίξεις υπήρξαν ραγδαίες (Χάουρντ, 2006).Η μία μεγάλη δύναμη κήρυξε τον πόλεμο στην άλλη με αποτέλεσμα να οδηγηθεί η ανθρωπότητα σε ένα μεγάλο παγκόσμιο πόλεμο. Σε αυτόν τον πόλεμο, που τελικά ονομάστηκε πρώτος παγκόσμιος πόλεμος, τα στρατόπεδα ήταν δύο. Από τη μία η Αντάντ (την οποία αποτελούσαν η Βρετανική αυτοκρατορία, η Ρωσία, η Γαλλία και αργότερα η ΗΠΑ, η Ρουμανία, η Ιταλία και η Ελλάδα) και από την άλλη οι κεντρικές δυνάμεις (Γερμανία, Αυστροουγγαρία, Βουλγαρία και Οθωμανική αυτοκρατορία). Αιτίες του πολέμου βέβαια δεν ήταν η πιθανή ανάμειξη της Σερβίας στην εκτέλεση του διαδόχου (όπως επικαλέστηκε η Αυστροουγγαρία για να κηρύξει τον πόλεμο στη Σερβία) αλλά αντίθετα οι ιμπεριαλιστικοί ανταγωνισμοί. Σχεδόν κανείς από τους πολιτικούς ηγέτες και τους στρατιωτικούς όμως δεν περίμενε πως αυτή η σύγκρουση θα εξελισσόταν σε ένα γενικευμένο παγκόσμιο πόλεμο με 8,5 εκατομμύρια νεκρούς στα πεδία των μαχών (Φεργκιουσον,2006).

Ο πόλεμος εξελίχθηκε σε πραγματική σφαγή καθώς εξαιτίας της μαζικής βιομηχανικής παραγωγής και της τεχνολογίας (Χάουρντ, 2006) ξεπεράστηκαν οι παλιότερες στρατιωτικές τακτικές (χρήση ιππικού, έφοδοι με ξιφολόγχες κλπ) ,ενώ εισήρθε στη σκηνή το νέο τεχνολογικό βιομηχανικό οπλοστάσιο: χρήση τρένων για μαζικές μετακινήσεις στρατού, μαζική ρίψη οβίδων από το πυροβολικό, χημικά αέρια, πυροβόλα, χρήση αεροπλάνων, τανκς κλπ.

Σε όλες τις μεγάλες συγκρούσεις η ιδεολογία παίζει σπουδαίο ρόλο. Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση του πρώτου παγκοσμίου πολέμου όπου διάφορα ανταγωνιζόμενα ιδεολογικά ρεύματα (κομμουνισμός, εθνικισμός κλπ) συγκρούστηκαν μεταξύ τους. Εκείνη την εποχή επίσης ο αναρχισμός υπήρξε πολύ δυνατό και πολυπληθές κίνημα που σε κάποιες χώρες μάλιστα επισκίαζε τα μαρξιστικά και λοιπά αριστερά κινήματα. Ένα τέτοιο δυναμικό κίνημα δε θα μπορούσε να μην επηρεάσει τις εξελίξεις που σχετίζονταν με τον πόλεμο και ειδικά με τις επαναστατικές διαδικασίες που αυτός ο πόλεμος προκάλεσε.

Στο πρώτο μέρος θα εξετάσουμε τη σχέση της αναρχικής «τρομοκρατίας» με τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Στο δεύτερο μέρος θα παρουσιάσουμε τους αναρχικούς που υποστήριξαν τον πόλεμο και θα τονίσουμε την αντιφατικότητα αυτής της στάσης. Στο τρίτο μέρος θα παρουσιαστεί η αντιπολεμική δράση των αναρχικών αλλά και η συμμετοχή τους σε επαναστάσεις τόσο κατά τη διάρκεια του πολέμου, όσο και σε εκείνες που ακολούθησαν την λήξη του. Στο τελευταίο μέρος θα γίνει μία προσπάθεια να εξηγηθεί η στάση των αναρχικών στη διάρκεια του πολέμου αλλά και στα χρόνια που ακολούθησαν, ενώ θα γίνει μία προσπάθεια αξιολόγησης του ρόλου του αναρχικού κινήματος εκείνων των χρόνων.

Τελικά θα δείξουμε ότι η πλειοψηφία των αναρχικών διακρίθηκε για την αντιπολεμική και επαναστατική τους στάση. Στα χρόνια του πολέμου αλλά και στα χρόνια που ακολούθησαν (1918-1922) συμμετείχαν στις μεγάλες εξεγέρσεις και επαναστάσεις.

ΑΝΑΡΧΙΑ ΚΑΙ “ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ”

Ξεκαθαρίζουμε αρχικώς ότι η έννοια της τρομοκρατίας είναι ιδεολογικά φορτισμένη. Για τους αναρχικούς τα κράτη είναι τρομοκράτες. Η εξουσία αντίθετα θεωρεί κάθε μορφής επαναστατικό κίνημα (εθνικοαπελευθερωτικό, κομουνιστικό, αναρχικό κλπ) που ασπάζεται τη βία εναντίον της σαν τρομοκρατικό. Τα πράματα γίνονται ακόμα πιο μπερδεμένα καθώς οι τρομοκράτες του χθες μπορούν να θεωρηθούν μετά από μια νικηφόρα επανάσταση σαν ήρωες από το νεοσύστατος κράτος και να επιβληθεί διεθνώς για αυτούς αυτή η πεποίθηση. Κάποιες περιπτώσεις παραμένουν όμως για πάντα αμφιλεγόμενες. Έτσι πχ στον διεθνή αστικό τύπο ακόμα και σήμερα γίνεται λόγος για τη δολοφονία του διαδόχου από τον τρομοκράτη Γκαβρίλο Πρίντσιπ με εξαίρεση τη σημερινή Σερβία που ο θεωρείται εθνικός ήρωας.

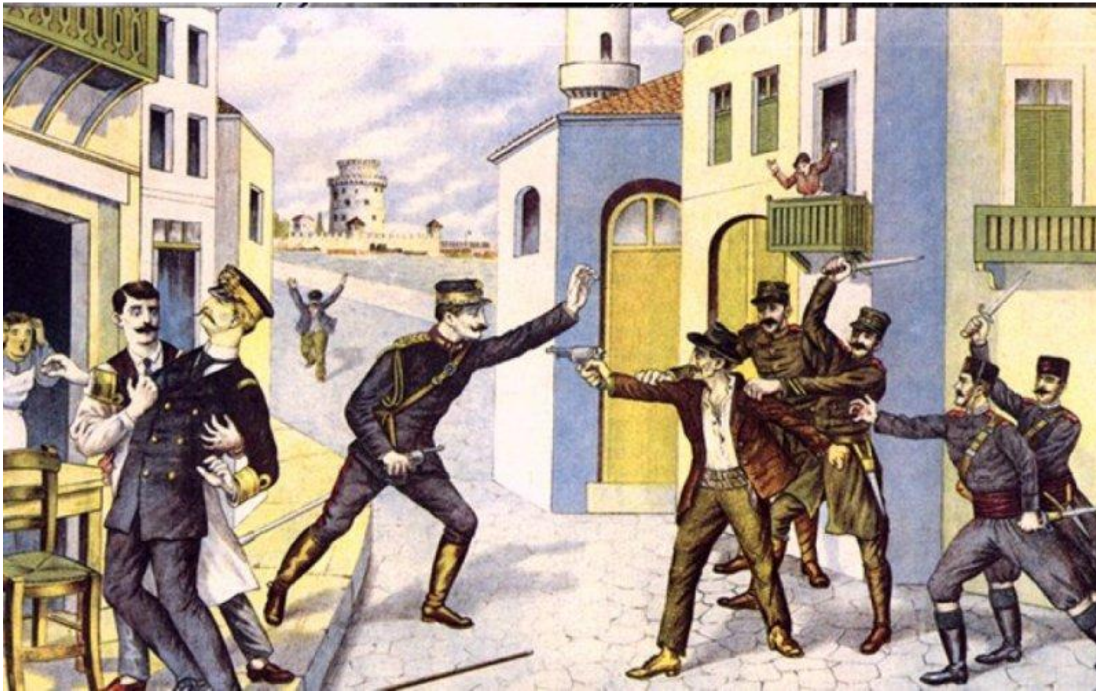
Μετά από αυτή την παρένθεση μπορούμε να παρουσιάσουμε τη σχέση του αναρχισμού με αυτό που η αστική τάξη της εποχής αποκάλεσε τρομοκρατία. Σε κάθε περίπτωση στα τέλη του 19^{ου} αι. και στις αρχές του 20^{ου} αι. τα σχετιζόμενα με τον αναρχισμό βίαια κινήματα μπορούν να διακριθούν στο ρώσικο μηδενισμό και τα χτυπήματα που σχετίζονταν με την «Προπαγάνδα δια της Πράξης» (Laqueur, 1977). Ο ρώσικος μηδενισμός σαν κίνημα ανατροπής ασπάστηκε την «τρομοκρατία» σαν μέσο επίτευξης των σκοπών της επανάστασης. Επίσης ενώ δεν είναι ταυτόσημος με τον αναρχισμό σαν κίνημα συμπορεύτηκε μαζί του και αλληλοεπηρεάστηκε με αυτόν. Ενδεικτικά αναφέρω ότι ο Νετσάγιεφ υπήρξε σημαντικός ρώσος μηδενιστής, ο οποίος επηρέασε σε κάποια φάση μάλιστα και τον Μπακούνιν.

Απ’ όλα τα μηδενιστικά κινήματα το σημαντικότερο ήταν η Ναρόντναγια Βόλια (Τζολ,1975)που σκότωσε αρκετούς ρώσους υψηλά ιστάμενους. Τον Σεπτέμβριο του 1879, το επαναστατικό λαϊκό δικαστήριο της Ναρόντναγια Βόλια καταδίκασε τον τσάρο Αλέξανδρο ΙΙ σε θάνατο. Τελικά και μετά από δυο αποτυχημένες απόπειρες η επιτυχία ήρθε τον Μάρτιο του 1881. Συνεχιστές των ρώσων μηδενιστών υπήρξαν δύο δεκαετίες αργότερα οι Σοσιαλεπαναστάτες.

Ένα νέο κύμα «τρομοκρατίας « ξέσπασε (κυρίως από αναρχικούς και σοσιαλεπαναστάτες) μετά την κατάληψη της εξουσίας από τους Μπολσεβίκους το Νοέμβριο του 1917 στη διάρκεια του πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Κατά ένα μέρος στόχευε εναντίον των μπολσεβίκων (τραυματίστηκε και ο Λένιν σε μία τέτοια επίθεση) αλλά και εναντίον Γερμανών διπλωματών και στρατιωτικών, για να υπονομευτούν οι ειρηνευτικές συνομιλίες μεταξύ Γερμανίας και Ρωσίας.

Η αναρχική “Προπαγάνδα δια της Πράξης” κατά τη δεκαετία του ’90 του 19ου αιώνα αποτέλεσε το αποκορύφωμα της αναρχικής βίαιης δράσης (κυρίως με βομβιστικές επιθέσεις ,εκτελέσεις και ληστείες) στην Ευρώπη και είχε θιασώτες μεγάλη μερίδα του αναρχικού κινήματος. Οι αναρχικοί αυτής της τάσης πίστευαν ότι εκτελώντας κυβερνώντες έφερναν πιο κοντά τις μάζες στην επανάσταση. Σύμφωνα με την άποψη τους, ήταν πολύ σημαντικό να δουν οι μάζες ότι και οι μεγάλοι μπορούν να "γονατίσουν". Επίσης οι βόμβες των δεκαετιών του 1880 και

1890 ήταν η απελπισμένη αντίδραση στην απογοήτευση που επήλθε με την αιματηρή συντριβή της Κομμούνας και την καταστολή της Α΄ Διεθνούς. Μεταξύ λοιπόν των τελευταίων χρόνων της δεκαετίας του 70 του 19αι. και της δεκαετίας του 30 εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο η «Προπαγάνδα δια της Πράξης». Οι πιο σημαντικές εκτελέσεις ηγετών (από τις αρκετές που εκείνα τα χρόνια έγιναν και αποδίδονται στους αναρχικούς) είναι οι ακόλουθες: Το 1894 φονεύθηκε ο Γάλλος πρόεδρος Καρνό, το 1897 ο Ισπανός πρωθυπουργός Antonio Canovas , η αυτοκράτειρα των Αψβούργων Ελισάβετ το 1898 και ο Ιταλός βασιλιάς Umberto το 1900 (Laqueur, 1977). Στην Ελλάδα το 1912 φονεύθηκε ο βασιλιάς Γεωργίου Α' από τον αναρχικό Σχινά. Στην Ισπανία η πολιτική βία γνώρισε ιδιαίτερη άνθιση καθώς έγινε μέρος των συνδικαλιστικών (και αναρχοσυνδικαλιστικών) αγώνων. Ενδεικτικά αναφέρω ότι μια ομάδα που είχε συσταθεί μεταξύ άλλων και από τον Ντουρούτι (μετέπειτα ηγετική φιγούρα της CNT-FAI) σκότωσε τον Επίσκοπο της Σαραγόσα. Στις ΗΠΑ φονεύθηκε ο πρόεδρος των ΗΠΑ, ενώ πολιτικές εκτελέσεις από αναρχικούς είχαμε και στην Αργεντινή. Οι «Νέοι Βόσνιοι» είδαν στην πρακτική της εκτέλεσης τη ριζοσπαστική λύση που προσδοκούσαν στο πρόβλημα της κατεχόμενης Βοσνίας (Φεργκιουσον,2006).

Ο αναρχικός Σχινάς πυροβολεί τον βασιλιά

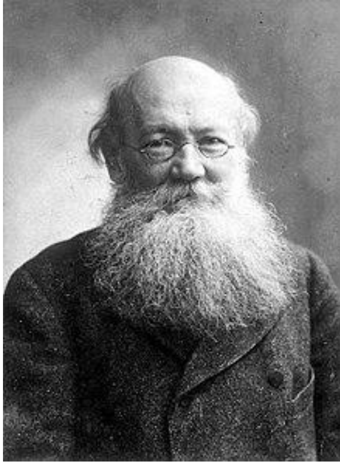
Κάποιοι αναλυτές υποστηρίζουν ότι οι πολιτικοί φόνοι που αναφέραμε δεν είχαν σημαντική επίδραση παρά μόνο αύξησαν την καταστολή. Η εκτέλεση όμως του διαδόχου εκείνη τη μέρα στο Σεράγεβο, έστω και αν ήταν η αφορμή και όχι η πραγματική αιτία ενός τόσο αιματοβαμμένου πολέμου, πυροδότησε σαρωτικές και ραγδαίες εξελίξεις.

ΑΝΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΤΩΝ 16

Ο ρόλος της αριστεράς στον 1ο παγκόσμιο πόλεμο δεν υπήρξε συνεπής με το αντιμιλιταριστικό πνεύμα που τη διέκρινε προπολεμικά. Στη Γερμανία για παράδειγμα οι περισσότεροι βουλευτές του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος (με πιο εμφανή εξαίρεση τον αντιμιλιταριστή Καρλ Λίμπκνεχτ) υπερψήφισαν τον προϋπολογισμό για τον πόλεμο και έτσι συνηγόρησαν στην πολεμική προσπάθεια της χώρας τους (Harman,1997). Στη Ρωσία ο μαρξιστής Πλεχάνοφ τάχθηκε ανεπιφύλακτα στην πλευρά του Τσάρου. Στη Βρετανία το Εργατικό Κόμμα στήριξε την πολεμική προσπάθεια (Φέργκιουσον,2006). Δεν ήταν μόνο η αριστερά που τάχθηκε στην πλειοψηφία της υπέρ του πολέμου. Στη Βρετανία οι περισσότερες επιφανείς φεμινίστριες τάχθηκαν με την Αντάντ για να ηττηθεί , όπως υποστήριξαν η «φαλλοκρατική» Γερμανία αν και κάποιες σημαντικές φεμινίστριες τάχθηκαν ενάντια στον πόλεμο . Στο χώρο των πνευματικών ανθρώπων επικράτησε η ίδια κατάσταση. Ακόμα και ο διάσημος συγγραφέας επιστημονικής φαντασίας και ανθρωπιστής Χ. Τζ. Ουέλς τάχθηκε με την Αντάντ. Αντίθετα το κόμμα των μπολσεβίκων τάχθηκε ενάντια στον πόλεμο καθώς πίστευε ότι ο πόλεμος ήταν προϊόν του καπιταλισμού και δεν υπήρχαν στους αντιμαχόμενους καλοί ή κακοί παρά μόνο ιμπεριαλιστικά συμφέροντα.

Οι αναρχικοί τήρησαν σε γενικές γραμμές αντιπολεμική στάση όπως θα δούμε παρακάτω, με κάποιες όμως τρανταχτές εξαιρέσεις. Σημαντικότερη υπήρξε η υποστήριξη που παρείχε ο διάσημος και πολύ δημοφιλής αναρχικός εκείνης της εποχής Κροπότκιν στη Ρώσικη πλευρά. Ο Κροπότκιν ήταν ρώσος πρίγκιπας και αναγνωρισμένος γεωγράφος και περιβαλλοντολόγος, όπως επίσης ένας από τους θεμελιωτές του αναρχικού κουμμουνισμού. Μαζί με άλλους αναρχικούς υπέγραψε το «Μανιφέστο των δεκαέξι» (Avrich, 2005). Σε κόντρα λοιπόν με την πλειοψηφία των αναρχικών που ήταν ενάντια στον πόλεμο (Woodcock ,1990),ο Κροπότκιν και άλλοι αναρχικοί (κυρίως αναρχοκουμουνιστές αλλά και αναρχοσυνδικαλιστές) που είχαν παρόμοιες απόψεις υποστήριξαν στη σοσιαλιστική La Bataille το 1916 (όπου πρωτοδημοσιεύτηκε το μανιφέστο) ότι οι σύμμαχοι έπρεπε να αμυνθούν στην επιθετικότητα της Γερμανίας. Επίσης προέβλεπαν ότι σε περίπτωση ήττας της Γερμανίας, εκείνη θα κατάρρεε και θα ήταν πιο εύκολο σε αυτή τη χώρα να πραγματοποιηθεί η αναρχική επανάσταση (Woodcock 1990).

Πέτρος Κροπότκιν

Σημαντικό είναι να γίνει κατανοητό ότι ο Κροπότκιν (Τζολ,1975)διακρινόταν σε πολιτισμικό επίπεδο από «αντιγερμανική» στάση όπως και άλλοι ρώσοι επαναστάτες (όπως πχ ο αναρχικός Μπακούνιν. Ο «αντιγερμανισμός» του Μπακούνιν ήταν παροιμιώδης). Γενικά ο Μπακούνιν κατηγορούσε το γερμανικό πολιτισμό για υπερβολικό μιλιταρισμό. Ίσως μία από τις αιτίες αυτών των απόψεων του Μπακούνιν για τη γερμανική κουλτούρα, να ανιχνεύεται στην κόντρα αυτού με τον γερμανό Μαρξ (Τζολ,1975). Σε γενικές γραμμές ο Κροπότκιν θεωρούσε ότι η Γερμανία ήταν χώρα όπου κυριαρχούσε πολιτισμικά ο μιλιταρισμός και ο επεκτατισμός (Nettlau,1996). Αν τελικά επικρατούσε η Γερμανία στην παγκόσμια σκακιέρα του ιμπεριαλισμού, ο ολοκληρωτισμός της θα διοχετευόταν παντού απομακρύνοντας όλο και περισσότερο την ιδέα μίας αναρχικής και κοινωνικής επανάστασης.

Η πλειοψηφία των αναρχικών θεώρησε ότι ο Κροπότκιν πρόδωσε τα αναρχικά πιστεύω. Ο τελευταίος έτσι δέχτηκε οργισμένη κριτική (Avrich 2005). Άλλωστε το Φεβρουάριο του 1916 (πριν το «Μανιφέστο των δεκαέξι») είχε δημοσιευτεί ένα αντιπολεμικό μανιφέστο από επιφανείς αναρχικούς (Ρούντολφ Ρόκερ, Εμμα Γκόλνμαν, Αλεξαντερ Μπέργκμαν κλπ). Ο Κροπότκιν όμως πήγε κόντρα στην κυρίαρχη αντιπολεμική στάση των αναρχικών και προχώρησε μαζί με άλλους στη δημοσίευση του «Μανιφέστου των δεκαέξι». Στη συνέχεια ο Μαλατέστα (μεταξύ και άλλων πολλών) επιτέθηκε στην φιλοπόλεμη άποψη του Κροπότκιν (Nettlau,1996). Άλλοι αναρχικοί κατηγόρησαν τον Κροπότκιν για σοβινισμό και «αναρχοπατριωτισμό» (Avrich 2005). Τέλος οι μπολσεβίκοι κατηγόρησαν τον Κροπότκιν και την ομάδα για προδοσία της επανάστασης. Ήδη από το 1915 (πριν το μανιφέστο των 16)στο "Σοσιαλισμός και πόλεμος" ο Λένιν κατηγόρησε τον Κροπότκιν σαν υποστηρικτή της πλουτοκρατίας (Lenin,1984).

Μεγάλο θέμα αποτέλεσε το αν ο Κροπότκιν υπήρξε τελικά κρυφοσοβινιστής. Αυτό υποστήριξαν εκείνη την εποχή πολλοί πολιτικοί εχθροί του, όπως οι μπολσεβίκοι. Η αλήθεια είναι ότι αυτή η τάση ξενίζει ειδικά αν τη συγκρίνει κάποιος με τη στάση ζωής του Μπακούνιν, ενός ανθρώπου που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του αναρχισμού. Ο

Μπακούνιν λοιπόν αν και τα πρώτα χρόνια της επαναστατικής του δράσης ήταν οπαδός της σλάβικης επανάστασης, τελικά αναθεώρησε πολλές από τις απόψεις του.

Η αλήθεια είναι ότι ο Μπακούνιν διαμορφώνοντας την ιδεολογική του ταυτότητα (και εν μέρει τον αναρχισμό του οποίου θεωρείται σήμερα πνευματικός πατέρας) τελικά έγινε διεθνιστής. Για τον Μπακούνιν προτεραιότητα είχε η κοινωνική και ταξική επανάσταση και οραματιζόταν μία ανθρωπότητα που θα βασιζόταν στον αναρχικό φεντεραλισμό. Ακόμα όμως και στην αναρχική φάση της ζωής του, οι πατριωτικές εξεγέρσεις (Μπακούνιν,2000) που γινόταν εκείνα τα χρόνια σε διάφορα σημεία του κόσμου δεν τον άφηναν αδιάφορο. Τότε λοιπόν έδειξε ενδιαφέρον και για τα εθνικοαπελευθερωτικά ζητήματα αλλά προσπαθώντας να τα στρέψει προς την ταξική και διεθνιστική κατεύθυνση.

Μία πατριωτική εξέγερση λοιπόν δεν του έλεγε τίποτα αν δεν πλησίαζε στην πραγμάτωση της αναρχίας (Μπακούνιν,2007). Γιατί σκοπός του Μπακούνιν ήταν η τελική συναδέλφωση όλων των λαών σε μία ακρατική κοινωνία. Έτσι δεν τον ενδιάφερε η δημιουργία ενός νέου έθνους-κράτους μέσω μίας εθνικής επανάστασης και αγωνιζόταν προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Πίστευε μάλιστα (όπως θα δούμε στη συνέχεια πιο αναλυτικά) ότι μία πατριωτική εξέγερση (που έλπιζε ότι θα εξελισσόταν σε αντικρατική) είναι δυνατή ενάντια στους Πρώσους, όταν οι τελευταίοι εισέβαλαν στη Γαλλία το 1870 και αγωνίστηκε προς αυτή την κατεύθυνση συμμετέχοντας στην αποτυχημένη εξέγερση της Λυών. Τελικά αυτή η πολιτική πεποίθηση του Μπακούνιν ήταν σωστή, τουλάχιστον στην περίπτωση του Παρισιού όπου ο παριζιάνικος λαός πράγματι εξεγέρθηκε το 1871. Καρπός αυτής της εξέγερσης ήταν η Παρισινή κομμούνα του 1871 (στην οποία ο Μπακούνιν δε μπόρεσε να πάρει μέρος) που πνίγηκε στο αίμα (Nettlau, 1996).

Σε γενικές γραμμές λοιπόν, ο Μπακούνιν δεν υπήρξε σοβινιστής αλλά το αντίθετο. Σημαντικό επίσης γεγονός αποτελεί ότι στην αναρχική φάση της ζωής του, δεν υποστήριξε καμία από τις μεγάλες κρατικές οντότητες στις ενδοιμπεριαλιστικές συγκρούσεις της εποχής του (Μπακούνιν,2007). Εναντιώθηκε στην Πρωσία βέβαια στη διάρκεια του Γαλλοπρωσικού πολέμου (1870-1871), αλλά αυτό το έκανε μετά την κατάρρευση του Ναπολέοντα και όταν οι Πρώσοι είχαν εισβάλει στη Γαλλία. Απώτερος σκοπός του Μπακούνιν ήταν να μετατρέψει μία ιμπεριαλιστική σύγκρουση σε ταξική εξέγερση. «Ο αληθινός πατριωτισμός είναι κατ' ουσίαν διεθνής… Τα όρια της προλεταριακής πατρίδας διευρύνθηκαν σε βαθμό που περιλαμβάνουν τώρα το προλεταριάτο όλου του κόσμου» (Μπακούνιν,2007,σελ. 104).

Αντίθετα ο Κροπότκιν έδωσε την υποστήριξη του (έμμεση βέβαια) στο Τσάρο. Τελικά ο φόβος του Μπακούνιν και του Κροπότκιν απέναντι στο γερμανικό ολοκληρωτισμό θα δικαιώνονταν με την άνοδο του ναζισμού στην εξουσία. Αυτό που δε θα δικαιώνονταν (ειδικά στα μάτια των αναρχικών που αισθανθήκανε προδομένοι) είναι η υποστήριξη του Κροπότκιν στη Ρώσικη πλευρά σε ένα πόλεμο που στοίχισε τη ζωή σε εκατομμύρια φτωχούς ρώσους και οδήγησε στη ρώσικη επανάσταση και στην εκτέλεση του τελευταίου ρώσου τσάρου.

Να τονιστεί ότι η αντίθεση στον πόλεμο αυτόν δεν ήταν μία ακίνδυνη πράξη. Οι άνθρωποι που αντιστάθηκαν πολλές φορές διώχθηκαν ή και φυλακιστήκαν (Φεργιουσον,2006) ενώ αρκετοί χάσανε τη ζωή τους. Ενδεικτικά αναφέρω τον Μπεν Ράσελ που πλήρωσε με φυλάκιση την αντιπολεμική του στάση. Έτσι πολλοί αναρχικοί πλήρωσαν με φυλακίσεις και διωγμούς τις επιλογές τους (Προλετοκουλτουρ,2011).

ΑΝΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΟΠΑΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Κάποιοι αναρχικοί τάχθηκαν υπέρ ή και πολέμησαν στον 1^{ο} παγ. πόλεμο επειδή εκεί έβλεπαν τη δικαίωση των αλυτρωτικών τους απόψεων. Οι Νέοι Βόσνιοι ήταν μία επαναστατική κίνηση πριν το 1^{ο} παγκόσμιο πόλεμο. Δεν είχε ξεκάθαρους πολιτικούς στόχους καθώς αλλά μέλη της υποστήριζαν τον πανγιουγκοσλαβισμό και άλλα τον πανσερβισμό (Φεργκιουσον,2006). Σήμερα από άλλες πηγές αναφέρονται σαν εθνικιστές και από άλλες σαν αναρχικοί. Στην πραγματικότητα είχαν επιρροές τόσο από εθνικιστικές όσο και από αναρχικούς θεωρητικούς (Pavlowitch, 2002).

Ας πάρουμε όμως τα πράματα από την αρχή. Τη χρονική περίοδο από τα μέσα περίπου του 19^{ου} αι. μέχρι και τις αρχές του 20^{ου}, όταν δηλαδή εμφανίστηκε σαν σημαντικό επαναστατικό ρεύμα ο αναρχισμός και διαμορφώθηκε η ιδεολογική του βάση, πολλοί αναρχικοί εμφορούνταν από αντιαυτοκρατορικές ιδέες και πολέμησαν σε διάφορες πατριωτικές εξεγέρσεις ενάντια σε αυτοκρατορικούς στρατούς (Τζολ,1975). Σημαντική υπήρξε και η επιρροή του Μπακούνιν που αποσκοπούσε στην μετατροπή των πατριωτικών επαναστάσεων σε ταξικούς (Μπακούνιν,2000) πολέμους.Ο Μπακούνιν στην αναρχική περίοδο της ζωής του, υποστήριξε μία μορφή προλεταριακού πατριωτισμού που θα αποσκοπούσε στην αποτίναξη του ξένου ζυγού, όχι όμως για να δημιουργηθεί ένα νέο έθνος-κράτος αλλά για να πραγματοποιηθεί η αταξική και ακρατική κοινωνία.

Σε αυτό το σημείο καλό είναι να θυμόμαστε ότι η έννοια του πατριωτισμού έχει αλλάξει νόημα με το πέρασμα του χρόνου. Στις μέρες μας συνήθως σημαίνει διαφορετικά πράματα για ανθρώπους με διαφορετικές ιδεολογίες . Η έννοια του πατριωτισμού είναι υποκειμενική και πολλές φορές από κάποιους ταυτίζεται με τον εθνικισμό . Και στα χρόνια του Μπακούνιν, ο πατριωτισμός είχε αρχίσει να σημαίνει διαφορετικά πράματα για τα διάφορα ανταγωνιζόμενα κινήματα. Έτσι η έννοια που του έδινε ο Μπακούνιν είναι και αυτή υποκειμενική και όχι απαραίτητα αποδεκτή από την πλειοψηφία (και του τότε αλλά και του σήμερα). Όπως και να έχει, ο Μπακούνιν, όπως ήδη υποστηρίξαμε, δεν υπήρξε σοβινιστής και αντιστρατευόταν τον

εθνικισμό (Μπακούνιν,2007). Το ίδιο μπορούμε να πούμε για την πλειοψηφία των αναρχικών που πολέμησαν σε διάφορα επαναστατικά μέτωπα.

Έτσι δε θα πρέπει να παραβλέπεται η συνεισφορά αναρχικών που πολέμησαν σε διάφορες επαναστάσεις ενάντια στις αυτοκρατορίες στα τέλη του 19ου αι. Ο Αμιλκάρε Τσιπριάνι είναι μια τέτοια περίπτωση αναρχικού[2]. Ο Τσιπριάνι δραστηριοποιήθηκε μάλιστα και στην Ελλάδα. Το 1862 στην διάρκεια της αντιοθωνικής εξέγερσης βρισκόταν στην Αθήνα, καταδιωκόμενος από την αυστριακή αστυνομία. Ο Τσιπριάνι συμμετείχε στα γεγονότα του 1862 από την πρώτη στιγμή. Μάλιστα, στην περιοχή της Καπνικαρέας, δημιούργησε με άλλους οδοφράγματα όπου για πρώτη φορά στον «ελλαδικό» χώρο κυμάτισε η κόκκινη σημαία. Στη συνέχεια συνελήφθη και απελάθηκε. Το 1868 συμμετείχε στην Κρήτη στην εξέγερση εναντίον στην τουρκική εξουσία.

Το 1897 βρέθηκε ξανά στην Ελλάδα, παίρνοντας μέρος ως εθελοντής στον ελληνοτουρκικό πόλεμο μαζί με άλλους Ιταλούς αναρχικούς. Μάλιστα στη μάχη του Δομοκού συμμετείχε και ομάδα αναρχικών. Επίσης την ίδια χρονιά, κάποιοι ιταλοί αναρχικοί είχαν πολεμήσει στην εξέγερση της Κρήτης που η έναρξη της προηγήθηκε (και που αποτέλεσε την αιτία)του ελληνοτουρκικού πολέμου. Όσοι αναρχικοί επαναστάτες[2], κυρίως Ιταλοί, πολέμησαν ως εθελοντές στο Δομοκό και στην Κρήτη, το έκαναν γιατί πίστευαν ότι εκεί επικρατούσε λαϊκός ξεσηκωμός και όχι οργανωμένη από ανταγωνιστικά κράτη εθνική σύγκρουση.

Η Βουλγαρία ήταν η χώρα όπου οι αναρχικοί ενεργοποιήθηκαν έντονα στους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες (Προλετκουλτ,2011). Κλασσική περίπτωση υπήρξε ο αναρχικός Μποτέφ που σήμερα παρουσιάζεται σαν εθνικός ήρωας των βουλγάρων (πέθανε στην εξέγερση του 1876 ενάντια στις οθωμανικές αρχές) αλλά τα πιστεύω του ήταν αντιεθνικιστά και αντικρατικά. Οι αναρχικοί επίσης θα δραστηριοποιηθούν έντονα στις εξεγέρσεις στο μακεδονικό χώρο (Δαίμων του τυπογραφείου,2001) που αρχικά εξέφραζαν κοινωνικές διεκδικήσεις και όχι την οργανωμένη σύγκρουση των κρατικά υποκινούμενων εθνικισμών. Πολλοί αναρχικοί (Προλετκουλτ,2011) θα πάρουν μέρος στην αποτυχημένη εξέγερση του 'Ιλιντεν .Για ένα μήνα στη Θράκη μάλιστα στη διάρκεια αυτής της εξέγερσης, οι επαναστάτες προσπάθησαν να εφαρμόσουν τον ελευθεριακό κομμουνισμό.

[2] http://ngnm.vrahokipos.net/part01.html?start=5

Χρίστο Μπότεβ

Στη Βουλγαρία τέλος, οι αναρχικοί αντιστέκονται στην είσοδο της χώρας στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο (Προλετκουλτ,2011). Η εξουσία θα απαντήσει σκληρά. Αναρχικοί θα φυλακιστούν για την αντίθεση τους στον πόλεμο. Πάραυτα στη διάρκεια του πολέμου αναρχικοί επιτίθενται ένοπλα σε σύμβολα εξουσίας και πλούτου.

Σε γενικές γραμμές όμως κάποιοι αναρχικοί προφανώς πέρασαν τη διαχωριστική γραμμή που χωρίζει τον επαναστατικό-προλεταριακό πατριωτισμό και πέρασαν στο σοβινισμό. Παράδειγμα αποτελούν οι Βούλγαροι αναρχικοί που πολέμησαν με το Βουλγάρικο στρατό στη διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων σε κόντρα της πλειοψηφίας των Βουλγάρων αναρχικών που είχαν αντιπολεμικές απόψεις(Προλετκουλτ,2011), αλλά και οι ιταλοί φουτουριστές. Πάντως όσο αφορά την οργάνωση που «πυροδότησε» τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, το αντιφατικό της υπόθεσης είναι ότι οι **Νέοι βόσνιοι** μία οργάνωση επηρεασμένη μερικώς από το Μπακούνιν, πήρε βοήθεια από το **Μαύρο χέρι** μία οργάνωση που είχε δημιουργήσει ο Σέρβικος στρατός (Φεργκιουσον,2006).

Αντιφατικές και περίεργες για τα σημερινά δεδομένα απόψεις είχε και το καλλιτεχνικό-πολιτικό κίνημα του φουτουρισμού (Μποτσολα και Τίσνταλ ,1984). Ασπαζόμενο ένα μίγμα εθνικισμού, αναρχισμού και νιτσεϊσμού το σημαντικό αυτό για την τέχνη κίνημα πήρε από την αρχή θέση υπέρ της εισόδου της Ιταλίας στον πόλεμο διοργανώνοντας μάλιστα καλλιτεχνικά happenings για να προπαγανδίσει τον πόλεμο. Να σημειωθεί εδώ ότι στην Ιταλία κυριαρχούσε εκείνη την εποχή έντονο αλυτρωτικό πνεύμα καθώς υπήρχε η πεποίθηση ότι η ιταλική ενοποίηση δεν είχε ολοκληρωθεί και ότι πολλοί ιταλοί ζούσαν υπό Αυστροουγγρικό ζυγό. Με το ξέσπασμα του πολέμου οι φουτουριστές κατατάχθηκαν στον στρατό πιστοί στις ιδέες τους με αποτέλεσμα πολλοί να χάσουν τη ζωή τους (Μποτσολα και Τίσνταλ, 1984).Τελικά στην πλειοψηφία τους προσχώρησαν στο φασισμό του Μουσολίνι (αν και υπήρχαν και οι εξαιρέσεις που προσχώρησαν στο αντιφασιστικό στρατόπεδο).

ΑΝΑΡΧΙΑ, ΔΙΕΘΝΙΣΤΙΚΗ ΠΑΛΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

«Η επανάσταση δεν είναι τίποτα άλλο από τον πόλεμο (ακριβώς) όπως ο πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα»

(Έρμαν Έσσε στο Coker,σελ.11)

Ο αναρχισμός έπαιξε σημαντικό ρόλο στις επαναστάσεις που σχετίζονται με τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο τόσο με άμεσο, όσο και με έμμεσο τρόπο. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι ο αναρχισμός σαν ιδεολογία επηρέασε ως ένα βαθμό τον μαρξιστή επαναστάτη Λένιν και κατά συνέπεια τους μπολσεβίκους. Οι τελευταίοι ήταν πολύ σημαντικοί για την επιτυχία της Ρωσικής Επανάστασης, ένα ιστορικό γεγονός που πυροδότησε την επανάσταση και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Πέρα όμως από την έμμεση τους επίδραση, οι αναρχικοί συμμετείχαν δραστήρια και στις επαναστατικές δραστηριότητες αυτών των ετών (1914-1922).

Το «Γράμματα σε έναν Γάλλο στην παρούσα κρίση» (1870), είναι ένα από τα πιο σημαντικά γραπτά του Μπακούνιν, καθώς αποτελεί ουσιαστική συμβολή στη θεωρία και την πρακτική της επανάστασης. Γράφτηκε κατά τη θυελλώδη περίοδο του γαλλο-πρωσικού πολέμου, όταν η Γαλλία αντιμετώπιζε πλέον την ήττα, η κυβέρνηση του Ναπολέοντα III είχε καταρρεύσει και οι Πρώσοι βρίσκονταν στις πύλες του Παρισιού. Σε αυτή την περίσταση ο Μπακούνιν ανέπτυξε την ιδέα για τη μεταστροφή των πολέμων μεταξύ των ιμπεριαλιστικών κρατών σε εμφύλιους πολέμους για την Κοινωνική Επανάσταση[3].

Στο «Γράμματα σε έναν Γάλλο στην παρούσα κρίση» λοιπόν , ο Μπακούνιν καλούσε το λαό (αγρότες και εργάτες) να ξεσηκωθεί για να αποκρουστεί ο στρατός εισβολής. Επίσης καλούσε στη δημιουργία κομούνων που θα καταργούσαν το γαλλικό κράτος και ταυτόχρονα στην υπεράσπιση αυτής νέας αταξικής κοινωνίας από τις επιβουλές του γαλλικού κράτους (ο Μπακούνιν ήταν υπέρ του εμφύλιου αν αυτό εξυπηρετούσε το σκοπό της κοινωνικής επανάστασης). Λίγο αργότερα οι Παριζιάνοι θα εξεγερθούν για να προστατέψουν το Παρίσι από τους Πρώσους και θα ξεσπάσει η Παρισινή κομμούνα (1871) στην οποία ο Μπακούνιν δεν μπόρεσε να πάρει μέρος και που πνίγηκε τελικά στο αίμα από το ίδιο τα γαλλικό κράτος. ¨Όπως και να έχει όμως, αυτή η εξέγερση αποτέλεσε δικαίωση για τον Μπακούνιν που πίστευε ότι ο λαϊκός ξεσηκωμός σε εκείνη την περίσταση ήταν δυνατός (Nettlau, 1996).Μάλιστα οι

---

3 https://archive.org/details/al_Michail_Bakunin_Letters_to_a_Frenchman_on_the_Present_Crisis_a4

πολιτικές και κοινωνικές κινήσεις της Παρισινής κομμούνας ήταν σε πολλά σημεία σύμφωνες με τις απόψεις του Μπακούνιν .

Πέρα όμως από την Παρισινή κομμούνα, η ιδεολογική αυτή τακτική (ότι οι επαναστάτες δηλαδή θα πρέπει να έχουν σαν άμεση προτεραιότητα και επιδίωξη σε καιρό ενδοιμπεριαλιστικού πολέμου την πρόκληση γενικευμένης και βίαιης επανάστασης) θα βρει την απόλυτη δικαίωση της στη διάρκεια του 1^{ου} παγκ. πολέμου. Εκείνα τα χρόνια, θιασώτες αυτής της ιδεολογικής τοποθέτησης, υπήρξαν (εκτός των αναρχικών) και οι μαρξιστές μπολσεβίκοι που παίξανε πολύ σημαντικό ρόλο στην οκτωβριανή επανάσταση. Ειδικότερα ο Λένιν εργάστηκε συστηματικά τόσο θεωρητικά, όσο και πρακτικά προς την κατεύθυνση αυτή (Appignanesi, 1977). Να τονιστεί εδώ ότι η αντιπολεμική γραμμή των μπολσεβίκων ονομάστηκε ντεφετισμός. Σύμφωνα με τον τελευταίο, οι επαναστάτες πρέπει να προσπαθήσουν να ηττηθεί η χώρα τους, ώστε να προκληθεί εκεί επανάσταση. Οι μπολσεβίκοι υποστήριξαν ότι ο ντεφετισμός κατάγεται από το έργο των Μαρξ και Ένγκελς αλλά κάτι τέτοιο δε δικαιολογείται από τα υπάρχουσα στοιχεία (Draper,1953/54).

Αντίθετα λοιπόν οι Μαρξ και Ένγκελς πίστευαν ότι είναι καλύτερο σε μία σύγκρουση να κερδίζει η πιο προοδευτική δύναμη (αυτή που έχει πιο αναπτυγμένη αστική συνείδηση),γιατί αυτή η ιστορική εξέλιξη αποτελεί θετική συνέπεια για την εργατική τάξη τόσο της νικήτριας όσο και της ηττημένης χώρας (Draper,1953/54). Σε αυτή τη λογική κατάγεται και η απέχθεια τους για τον τσαρισμό και η πεποίθηση τους ότι είναι καλό να ηττείται αυτός στα πεδία των μαχών. Από την άλλη πίστευαν ότι υπό περιπτώσεις μία ήττα μπορεί να προκαλέσει επαναστατικές διαδικασίες στο κράτος που θα την υποστεί (Draper,1953/54) , αλλά ήταν ο Μπακούνιν εκείνος που επεξεργάστηκε με συνέπεια ένα πρόγραμμα που να προσπαθεί να μετατρέψει τον πόλεμο σε εμφύλιο.

Είναι βέβαια πιθανόν ο Λένιν να επηρεάστηκε από τα γεγονότα της Παρισινής κομμούνας και όχι άμεσα από την ιδεολογική τοποθέτηση του Μπακούνιν. Ακόμα και έτσι όμως, η Παρισινή κομμούνα ήταν περισσότερο έργο των Μπλανκιστών κομμουνιστών και των αναρχικών (στους τελευταίους είχε βέβαια ήδη ασκήσει μεγάλη θεωρητική επίδραση εκτός του Προυντόν και ο Μπακούνιν) και όχι τόσο των μαρξιστών. Είναι λοιπόν αρκετά πιθανόν οι αναρχικοί να άσκησαν (το λιγότερο) έμμεση επιρροή στο Λένιν ,ο οποίος είχε σε μεγάλη εκτίμηση την εξέγερση της κομμούνας. Άλλωστε στο έργο του «Κράτος και Επανάσταση» (1917) είχε παρουσιάσει την κομμούνα σαν πρότυπο για τη μελλοντική επαναστατική κοινωνία (Γιαλκέτσης,2017),όπου οι ένοπλες λαϊκές μάζες θα ανέτρεπαν την εξουσία παίρνοντας το δρόμο της αυτοκυβέρνησης (βέβαια όταν ήρθε η ώρα άλλα έκαναν οι μπολσεβίκοι).

Βέβαια η τοποθέτηση του Λένιν πάνω στους ιμπεριαλιστικούς πολέμους διαφέρει σε κάποια σημεία από τις απόψεις του Μπακούνιν ή και τις πρακτικές των κομμουνάρων. Ο Λένιν επιδίωκε την ήττα (Appignanesi, 1977) της Τσαρικής Ρωσίας από τη Γερμανία (ώστε να γίνει πιο εύκολα η επανάσταση στην ηττημένη πλέον Ρωσία) και πίστευε ότι προς την ίδια κατεύθυνση έπρεπε να αγωνιστούν και να προπαγανδίσουν και οι γερμανοί επαναστάτες (ήττα της χώρας τους). Όπως ο ίδιος δήλωνε η θεωρία του για τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο ήταν

το αντίθετο του σοσιαλιστικού πατριωτισμού. Ο επαναστάτης ,πάντα σύμφωνα με εκείνον, πρέπει να εύχεται την ήττα της χώρας του, ώστε να επέλθει πιο εύκολα ο εμφύλιος πόλεμος (Appignanesi,1977). Οι κομμουνάροι , όπως όμως ήδη είπαμε, αγωνίστηκαν ενάντια στους Πρώσους εισβολείς (με πατριωτικά και κοινωνικά κίνητρα) , αλλά και ενάντια στο Γαλλικό κράτος (με ταξικά και κοινωνικά κίνητρα). Ο Μπακούνιν επίσης καλούσε, όπως είδαμε ήδη, σε διμέτωπο αγώνα με τελικό σκοπό την κοινωνική και ταξική επανάσταση. Όπως και να έχει, η ιδέα αυτή της επανάστασης μέσα από τους ιμπεριαλιστικούς πολέμους, έστω και αν χρησιμοποιήθηκε από το Λένιν ελαφρά τροποποιημένη (ως «επαναστατικός ντεφαιτισμός»), δεν παύει να παρουσιάστηκε πρώτη φορά στον επαναστατικό λόγο του Μπακούνιν. Το χάσμα όμως μαρξιστών και αναρχικών εκείνα τα χρόνια είναι ήδη μεγάλο και ίσως ήταν δύσκολο για το Λένιν να παραδεχτεί ότι είχε επηρεαστεί από τον Μπακούνιν.

Εδώ να τονίσουμε ότι διάφοροι πολιτικοί εχθροί του Λένιν από το χώρο της αριστεράς όπως ο Πλεχάνοφ αλλά και ο Μάρτοφ (Γιαλκέτσης,2017), τον κατηγόρησαν στα χρόνια του εμφυλίου για «Μπακουνισμό» , κυρίως όσο αφορά την επιδίωξη του για πραγμάτωση της εξέγερσης με βίαια μέσα και της καταστροφής του παλαιού συστήματος (το αν ο Μπακούνιν θα θεωρούσε τιμή του σε περίπτωση που ζούσε να έχει επηρεάσει το Λένιν έστω και αποσπασματικά αποτελεί άλλο θέμα) .

Επίσης όπως ήδη είπα, στο έργο του «Κράτος και Επανάσταση» (1917)ο Λένιν είχε παρουσιάσει την κομμούνα σαν πρότυπο για τη μελλοντική επανάσταση (Γιαλκέτσης,2017),όπου προτάσσει τις ένοπλες λαϊκές μάζες σαν φορείς της επανάστασης που αποσκοπεί στην αυτοκυβέρνηση. Όμως το «Κράτος και Επανάσταση» αποτελεί εξαίρεση (και αντίφαση) στο σύνολο του θεωρητικού έργου του Λένιν. Γενικά αυτός πίστευε στην ανεπάρκεια του επαναστατικού αυθορμητισμού και έδινε προτεραιότητα στην πειθαρχία του κόμματος, στην επαναστατική πρωτοπορία των κομματικών μελών αλλά και στο γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό.

Δεν σταματάνε όμως εδώ οι σχέσεις του Λένιν με τον αναρχισμό. Ο Λενινισμός σύμφωνα με τον ιστορικό Ulam (1998) έχει κάποιες ομοιότητες και με το Νετσαγιαφισμό. Ο Νετσάγιεφ (Τζολ,1975) ήταν ρώσος μηδενιστής που είχε επηρεαστεί από τον Μπακούνιν (βέβαια και ο τελευταίος για κάποια περίοδο έδειχνε να είχε δεχτεί την επίδραση του Νετσάγιεφ).Ο Νετσάγιεφ πίστευε απόλυτα στην επίτευξη της επανάστασης με τη χρήση οποιουδήποτε μέσου, ακόμα και της τρομοκρατίας. Πρέπει να τονίσουμε ότι ο Λένιν στα πρώτα χρόνια της ζωής του δέχτηκε την επιρροή του ρώσικου μηδενιστικού κινήματος του οποίου μέλος ήταν ο μεγαλύτερος αδερφός (Ulam ,1998) του που εκτελέστηκε μάλιστα για την προσπάθεια του να δολοφονήσει με άλλους μηδενιστές τον Τσάρο. Επίσης στη συνέχεια της ζωής του αν και ασπάστηκε τον μαρξισμό, δεν τον άφησε αδιάφορο η επιρροή του Νετσάγιεφ (Service, *2000).* Πάντως η επιρροή του Νετσάγιεφ στη διαμόρφωση του επαναστατικού οράματος του Λένιν είναι δύσκολο να αποδειχτεί καθώς ο τελευταίος ποτέ δεν την παραδέχτηκε τουλάχιστον στα επίσημα γραπτά του.

Νετσάγιεφ

Υπάρχει λοιπόν η πεποίθηση ότι ο Λένιν εμπνεύστηκε από το Νετσάγιεφ την ιδέα της ολοκληρωτικής καταστροφής του τσαρικού κράτους[4]. Επίσης ότι επηρεάστηκε από την ιδέα του Νετσάγιεφ για τον επαναστάτη που πρέπει να ενδιαφέρεται αποκλειστικά για την επανάσταση και για τίποτε άλλο. Στο λενινισμό όμως και σε αντίθεση με το νετσαγιαφισμό αυτή η ιδέα (ότι η επανάσταση είναι η απόλυτη προτεραιότητα) δε θα πραγματοποιηθεί μέσα από τη δράση μηδενιστών που στα μάτια του φάνταζαν ρομαντικοί και ότι δεν εξέφραζαν πλήρως την εργατική τάξη[4]. Αντίθετα ο Λένιν θεωρούσε το μπολσεβίκικο κόμμα (που καθοδηγεί την εργατική τάξη) σαν ιδανικό φορέα της επανάστασης. Έτσι προσάρμοσε την ιδέα του Νετσάγιεφ στη δική του πολιτική αντίληψη (Radzinsky,1997). Το επαναστατικό κόμμα όφειλε να αφοσιωθεί απόλυτα στην ιδέα της επανάστασης. Η τελευταία έγινε έτσι ο αυτοσκοπός των μπολσεβίκων. Πάντως ο σημαίνον μαρξιστής Πλεχάνοφ κατηγόρησε τους μπολσεβίκους για χρήση της τακτικής του Νετσάγιεφ (Γιαλκέτσης,2017),όταν αυτοί πήραν την εξουσία και κατέφυγαν στη χρήση τρομοκρατικών μεθόδων απέναντι στους εχθρούς τους (ή σε όσους θεωρούσαν εκείνοι σαν εχθρούς).

Πεποίθηση του γράφων είναι ότι η μετέπειτα μαρξιστική ιστοριογραφία αποσιώπησε όσο μπορούσε αυτές τις επιρροές κάτι που βρίσκει άλλωστε σύμφωνο (τουλάχιστον όσο αφορά την επιρροή του ρώσικου μηδενισμού) και τον Eric Hobsbawm (*Hobsbawm, 1959).* Βλέπουμε όμως ότι ο αναρχισμός του 19ου αι (μέσω του Μπακούνιν, των αναρχικών της Παρισινής Κομμούνας και του Νετσάγιεφ) επηρέασε μέχρι κάποιου σημείου την ιδεολογική ταυτότητα του μπολσεβικισμού (ο οποίος βέβαια είναι σαφέστατα επηρεασμένος περισσότερο από τον Μαρξ και τη γενικότερη μαρξιστική πολιτική φιλοσοφία).

Όμως και οι αναρχικοί εκείνων των πολεμικών χρόνων, πιστοί στην ιδέα της επανάσταση, πήραν μέρος με ζήλο στα επαναστατικά γεγονότα τα σχετικά με τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο (Nettlau,1996).

---

[4] http://theartofpolemics.com/2014/03/06/the-influences-of-the-catechism-of-the-revolutionary-on-lenin/

Σε διεθνή επίπεδο, η πλειοψηφία των αναρχικών τάχθηκε ενάντια στον πόλεμο, όπως οι ισπανοί αναρχοσυνδικαλιστές της CNT. Στη Ρωσία οι περισσότεροι αναρχικοί δεν ακολούθησαν τον Κροπότκιν και την ομάδα του στην φιλοπόλεμη και αντιμπολσεβίκικη στάση τους (Avrich 2005). Μάλιστα πολλοί αναρχικοί ευνόησαν αρχικά μία συμμαχία με το κόμμα των μπολσεβίκων. Τέτοια ήταν και η περίπτωση των μαχνοβιτών.

Ο Μάχνο με άλλους μαχνοβίτες

Το κίνημα του Νεστωρ Μάχνο αποτελεί μία αναρχική προσπάθεια με τεράστια γεωπολιτική επιρροή στα γεγονότα τα σχετιζόμενα με τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο και τις μεταεπαναστατικές του συνέπειες (Μπιελάς και Μπιελάς,2008). Κατά την Αυστρογερμανική εισβολή του 1918 που έγινε ενάντια στη Ρώσικη επανάσταση (που από τον Οκτώβριο του 1917 είχε αποκτήσει ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά), ο Μάχνο οργάνωσε μια ένοπλη αντίσταση. Στη συνέχεια και στη διάρκεια του ρώσικου εμφυλίου οι Μαχνοβίτες συμμάχησαν με τους μπολσεβίκους ενάντια στους «Λευκούς» και άλλους «εχθρούς της επανάστασης» (Τζολ ,1975). Η σημαντικότερη δύναμη των αντεπαναστατών υπήρξαν οι «Λευκοί». Αν και πολλοί «Λευκοί» υπήρξαν τσαριστές, ο τσαρισμός δεν ήταν ο συνδετικός ιδεολογικός κρίκος αυτού του κινήματος (πράγματι υπήρξαν «Λευκοί» που ήταν οπαδοί της δημοκρατίας, ρεπουμπλικάνοι, σοσιαλιστές κλπ).Το κύριο ιδεολογικό στίγμα των Λευκοφρουρών υπήρξε ο αντικομουνισμός.

Τελικά ο στρατός του Μάχνο (που μάλιστα έφτασε στην ακμή του να αριθμεί δεκάδες χιλιάδες και βασιζόταν στην αυτοδιαχείριση) αφού συνέτριψε τους ουκρανούς εθνικιστές και τους «Λευκούς», προδόθηκε από τον παλιό του σύμμαχο, τον Κόκκινο Στρατό και τελικά ηττήθηκε. Μέχρι και πρόσφατα ο Μάχνο ήταν ξεχασμένος ακόμα και στην Ουκρανία (όπου οι νικητές μπολσεβίκοι τον είχαν κατασυκοφαντήσει). Η συνεισφορά του Μάχνο και του αντάρτικου του όμως στη ρώσικη επανάσταση υπήρξε τεράστια (Τζολ ,1975). Ο στρατός του Μάχνο ήταν εξαιρετικός σε τακτικό επίπεδο (Τζολ, 1975) πετυχαίνοντας πολλές νίκες ενάντια στους εχθρούς της επανάστασης. Επίσης καινοτόμησε χρησιμοποιώντας "έξυπνα όπλα", όπως πχ τα αγροτικά ιππήλατα άρματα που ήταν εξοπλισμένα με πολυβόλα (και που ονομαζόταν tachanka).Τέλος για κάποιο διάστημα, οι μαχνοβίτες στις πόλεις και στην ύπαιθρο που έλεγχαν προσπάθησαν να εφαρμόσουν αναρχικές κοινωνικές πρακτικές όπως η κολεκτιβοποίηση.

Στην Ουγγαρία το μικρό αλλά μαχητικό ουγγρικό αναρχικό κίνημα (Everett , 2006) συνεργαζόμενο με το μπολσεβίκικο κόμμα και με αριστερούς σοσιαλιστές βοήθησε στη δημιουργία της Κομμούνας της Βουδαπέστης (που κράτησε από τις 21 Μαρτίου μέχρι την πρώτη Αυγούστου του 1919). Στις 21 Μαρτίου μάλιστα ανακηρύχτηκε η Ουγγρική Σοβιετική Δημοκρατία που υπήρξε η πρώτη μετά από αυτή της Ρωσίας. Η σχέση των αναρχικών με το μπολσεβίκικο κόμμα στην περίπτωση της Ουγγαρίας παρά τις κάποιες προστριβές ήταν καλή. Αλλά και το ίδιο το κόμμα είχε ένα σχετικά αντιεξουσιαστικό χαρακτήρα. Και αυτό γιατί το 1918 (Everett , 2006) κάποιοι από τους Ούγγρους αναρχικούς συμμετείχαν στο νεοϊδρυθείς κομουνιστικό κόμμα της Ουγγαρίας (που διαδραμάτισε πολύ σημαντικό ρόλο στα γεγονότα της κομούνας) και προσπάθησαν να στρέψουν το κόμμα σε πιο ελευθεριακά μονοπάτια. Αυτό το γεγονός (η συμμετοχή κάποιων αναρχικών σε μπολσεβίκικο κόμμα) αποτελεί μία κίνηση πράγματι σπάνια στα χρονικά.

Τελικά η κομμούνα κατάρρευσε, όταν ο Ρουμάνικος στρατός για λογαριασμό της Αντάντ εισέβαλε στην Ουγγαρία και κατανίκησε τις επαναστατικές δυνάμεις. Την κομούνα διαδέχτηκε μια κυβέρνηση συνδικαλιστών, ενώ στις 6 του Αυγούστου ο ρουμάνικος στρατός καταλαμβάνει τη Βουδαπέστη. Τα πράγματα όμως θα γίνουν χειρότερα. Ακολουθεί το πραξικόπημα του Ούγγρου Ναύαρχου Μίκλος Χόρτυ (ο οποίος τα επόμενα χρόνια ως αντιβασιλέας πρόσδεσε την Ουγγαρία στο άρμα της ναζιστικής Γερμανίας) που ρίχνει την κυβέρνηση. Στη συνέχεια οι Ούγγροι εθνικιστές υπό τα βλέμματα του ρουμάνικου στρατού κατοχής εξαπολύουν τη «Λευκή» τρομοκρατία που άφησε πίσω τις χιλιάδες θύματα (μεταξύ τους και αρκετούς αναρχικούς).Να τονιστεί επίσης ότι οι Ούγγροι αναρχικοί αντιστάθηκαν στην πολεμική προσπάθεια της Αυστροουγγαρίας (μέρος της οποίας αποτελούσε τότε και η Ουγγαρία) στη διάρκεια του πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Στην αρχή του 20ού αιώνα, το ιταλικό αναρχικό κίνημα γνώρισε άνθιση. Επιπλέον μέχρι το 1914 το αναρχικό κίνημα ενισχύθηκε από την εισροή νέων μελών ως αποτέλεσμα των αγώνων ενάντια στην εκστρατεία στη Λιβύη, αλλά και των αγώνων για την προάσπιση της εργατικής τάξης. Στην Ιταλία, τα αποτελέσματα της ενδοαναρχικής πάλης πάνω στο θέμα του πολέμου, ήταν λιγότερο καταστρεπτικά για το αναρχικό κίνημα από ό,τι σε άλλες χώρες. Όμως και σε γενικές γραμμές και η Ιταλική αριστερά δεν είχε τόσο φιλοπόλεμη διάθεση όπως στις άλλες χώρες. Έτσι Το Partito Socialista Italiana (PSI - Ιταλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα) δεν ενίσχυσε φανατικά την πολεμική προσπάθεια όπως έκαναν διάφορα σημαντικά σοσιαλιστικά κόμματα στην υπόλοιπη Ευρώπη[1].

Οι αναρχικοί παρεμβατιστές υπέρ της εισόδου της Ιταλίας στη σύγκρουση δεν ήταν πολλοί, ενώ έχει υποστηριχθεί [1] αυτές οι προσπάθειες ξεκινούσαν από νιτσεϊκούς και στιρνερικούς αναρχοατομικιστές. Είδαμε ήδη τη περίπτωση των φουτουριστών που εμπίπτουν εν μέρει στην κατηγορία των αναρχοατομικιστών (Μποτσολα και Τίσνταλ, 1984) .

Η σύγκρουση εντός της επαναστατικής συνδικαλιστικής οργάνωσης USI, ένα μέρος της οποίας ήταν υπέρ της ιταλικής συμμετοχής στον πόλεμο, έφερε την οργάνωση στα χέρια της αντιμιλιταριστικής πλειοψηφίας τον Σεπτέμβριο του 1914[1].Επίσης το σημαντικό περιοδικό

Volonta, διέθετε την πλέον ισχυρή αντι-εθνικιστική και αντιπολεμική γραμμή και προήγαγε το διεθνιστικό και αντικαπιταλιστικό ρόλο του αναρχισμού. Τελικά οι αναρχικοί οπαδοί της παρέμβασης στάθηκαν ανίκανοι να επιβληθούν μέσα στο αναρχικό κίνημα. Αντίθετα η αντιμιλιταριστική τάση του αναρχισμού όταν τελικά η Ιταλία μπήκε στον πόλεμο, εκδηλώθηκε μέσα στο στράτευμα με πολλές λιποταξίες και άλλες πράξεις ανυπακοής . Επίσης οι αναρχικοί διοργάνωσαν και συμμετείχαν σε λαϊκές αντιπολεμικές διαδηλώσεις [1].

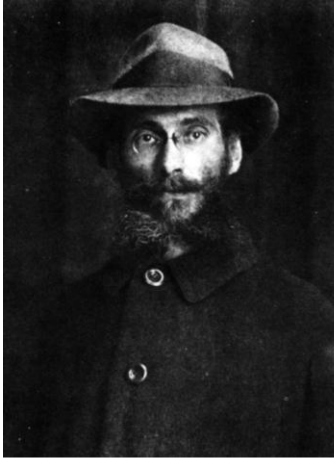
Οι αναρχικοί συμμετείχαν στην εξέγερση του Τορίνο τον Αύγουστο του 1917 - όπου η εχθρότητα του ιταλικού προλεταριάτου στον πόλεμο και η επιθυμία για την κοινωνική αλλαγή έφτασε στα ύψη. Τον τελευταίο χρόνο όμως του πολέμου λόγω της υπερβολικής καταστολής οι αναρχικές δραστηριότητες σημείωσαν κάμψη. Παρ' όλα αυτά, το τέλος του πολέμου σηματοδότησε μια επιστροφή στη μαζική δράση και την οργάνωση στο εσωτερικό του κινήματος. Πάντως η Οκτωβριανή Επανάσταση ξύπνησε ελπίδες στους αναρχικούς. Σε γενικές γραμμές το τέλος του μεγάλου πολέμου βρήκε τους αναρχικούς έτοιμους για επαναστατική δράση (Staid, 2013).

Στη Γερμανία οι αναρχικοί στράφηκαν ενάντια στον πόλεμο. Επίσης η καλλιτεχνική ομάδα των ντανταιστών σε αντίθεση με τους φουτουριστές (από τους οποίους σε καλλιτεχνικό επίπεδο είχαν επηρεαστεί αρκετά) αντέδρασε στον πόλεμο (Χανς,1983). Μετα από τον πόλεμο αναδείχτηκε και η φιλοαναρχική καλλιτεχνική ομάδα των «Προοδευτικών της Κολονίας», οι οποίοι ήταν συμβουλιακοί κουμουνιστές(Έβερετ,2013). Τα πιο σημαντικά όμως γεγονότα που αφορούν τους αναρχικούς έγιναν στη Βαυαρία με το τέλος του πολέμου. Η Βαυαρική σοβιετική δημοκρατία (η οποία διάρκεσε περίπου πέντε μήνες) αποτέλεσε μέρος της γερμανικής επανάστασης του 1918-1919 που ακολούθησε την ήττα των γερμανών στο 1ο παγκόσμιο πόλεμο (Harman,1997). Τόσο στη γερμανική επανάσταση όσο και στη δημιουργία και λειτουργία της βραχυχρόνιας δημοκρατίας οι αναρχικοί έπαιξαν σημαντικό ρόλο.

Ο Καρτ Άισνερ (σοσιαλιστής και μέλος του Independent Social Democratic Party of Germany (USPD)) κήρυξε στις 8 Νοεμβρίου του 1918 (Harman,1997) την Βαυαρία σαν ελεύθερο κράτος, αφού τις προηγούμενες μέρες είχε ξεσηκώσει τα πλήθη.Επίσης έγινε και ο πρόεδρος του ελεύθερου κράτους [5] . Πρωτεύουσα του νέου κράτους ήταν το Μόναχο. Αν και η μπολσεβίκικη επανάσταση αποτελούσε έμπνευση για τους περισσότερους επαναστάτες της Ευρώπης, ο Άισνερ προσπάθησε να μη ταυτιστεί μαζί με τους μπολσεβίκους και έτσι δεν έθιξε την ιδιοκτησία. Ο Άισνερ δολοφονήθηκε τελικά από κάποιον ακροδεξιό (Harman,1997). Σταδιακά οι αναρχικοί και οι κομμουνιστές άρχισαν να αποκτούν περισσότερη δύναμη και στις 6 Απριλίου του 1919, ανακηρύχτηκε η Σοβιετική δημοκρατία στην οποία κυρίαρχη θέση είχε ο αναρχονιτσειστής Γκουστάβ Λαντάουερ[6] (1870-1919), όπως και ο αναρχικος Έριχ Μούζαμ. Πρόεδρος ανακηρύχτηκε ο Toller μέλος του USPD.

---

[5] http://spartacus-educational.com/GEReisner.htm
[6] https://libcom.org/history/articles/1870-1919-gustav-landauer

Γκουστάβ Λαντάουερ

Αυτή η φιλοαναρχική φάση του σοβιέτ όμως δεν κράτησε πολύ. Τελικά στις 12 Απριλίου του 1919, το κομουνιστικό κόμμα πήρε τον έλεγχο της επαναστατημένης σοβιετικής δημοκρατίας με αρχηγό τον Eugen Leviné[6]. Ο στρατός και τα ακροδεξιά Freikorps μπήκαν τελικά στο Μόναχο και νίκησαν μετά από σκληρές μάχες τους επαναστάτες, ενώ εκτέλεσαν πολλούς από αυτούς. Στο σοβιέτ συμμετείχε και ο Ρετ Μαρούτ ο οποίος στη διάρκεια του πολέμου εξέδιδε το αναρχικό περιοδικό Der Ziegelbrenner. Μετά την ήττα της κομμούνας ο Μαρούτ έφυγε εξόριστος στο Μεξικό για να γλυτώσει τη ζωή του. Μπορούμε να πούμε ότι σχεδόν εξαφανίστηκε από τους παλιούς του συντρόφους για να προστατευτεί, ενώ άλλαξε και το όνομα του. Δεν είναι άλλος από το διάσημο συγγραφέα Μπ.Τρέηβεν (Έβερετ,2013).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΞΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ

Οι αναρχικοί παίξανε πολύ σημαντικό ρόλο στα γεγονότα τα σχετιζόμενα με τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Είδαμε ήδη ότι είχαν σχέση με την έκρηξη του πολέμου. Μία ομάδα επαναστατών λοιπόν, επηρεασμένοι από διάφορες ιδεολογίες μεταξύ των οποίων και από τον αναρχισμό, πυροδότησε τον 1ο παγκόσμιο πόλεμο. Βέβαια η εκτέλεση του διαδόχου στο Σεράγεβο ήταν η αφορμή και όχι η αιτία. Σίγουρα ο πόλεμος θα ξεσπούσε αργά ή γρήγορα αλλά θα είχε προφανώς διαφορετική μορφή και ίσως διαφορετική πορεία.

Επίσης είδαμε ότι οι αναρχικοί στην πλειοψηφία τους αντιστάθηκαν στον πόλεμο, σε αντίθεση με τους σοσιαλιστές και τους σοσιαλδημοκράτες. Εξαίρεση στην αντιπολεμική στάση των αναρχικών αποτέλεσαν κάποιοι αναρχικοί που προσπάθησαν να επηρεάσουν το σύνολο του αναρχικού κινήματος υπέρ του πολέμου. Τελικά δεν τα κατάφεραν.

Για να κατανοήσει κάποιος αυτή τη φιλοπόλεμη αναρχική τάση πρέπει να εξετάσει την ιστορία της αναρχίας. Μέχρι και το ξέσπασμα του 1ο παγκ. πολέμου δεν είχαν ταυτιστεί όλοι οι αναρχικοί ξεκάθαρα με τη διεθνιστική και αντιμιλιταριστική πάλη. Αυτό οφείλεται στο παρελθόν του Μπακούνιν πριν γίνει αναρχικός (ήταν σλάβος εθνικιστής) αλλά και σε κάποιες αμφιλεγόμενες κινήσεις σημαντικών αναρχικών (με μεγάλη επιρροή στο τότε επαναστατικό κίνημα) όπως πχ η συμμετοχή του Προυντόν στην (δημοκρατικά εκλεγμένη) κυβέρνηση του Ναπολέοντος Γ' (Preposier,2011 και Τζολ,1975). Τα παραπάνω συμβάντα είχαν δημιουργήσει κάποιες παρεξηγήσεις και ιδεολογικές ασάφειες. Όπως και να έχει οι προαναφερθέντες αναρχικοί αυτοί φιλόσοφοι υπήρξαν διεθνιστές και επαναστάτες, ενώ κάποιες «περίεργες» και ρατσιστικές τους απόψεις (όπως πχ του Προυντόν για τους εβραίους) αποτελούν εξαιρέσεις και δεν αντικατοπτρίζουν την κατά γενική ομολογία ανθρωπιστική και επαναστατική σκέψη τους (Preposier,2011 και Nettlau,1996).

Έτσι και πριν τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο κάποιοι αναρχικοί είχαν ξεπεράσει τα διεθνιστικά πρότυπα του Μπακούνιν και είχαν σοβινιστικές απόψεις. Με το ξέσπασμα του μεγάλου πολέμου αυτό έγινε πιο έντονο. Οι φουτουριστές (στην πλειοψηφία τους γιατί υπήρχαν και εξαιρέσεις) στην Ιταλία είναι κλασσική περίπτωση αναρχοπατριωτών που έγιναν μετά φασίστες (Μποτσολα και Τίσνταλ 1984). Σίγουρα δεν ήταν οι μόνοι. Πάντως το γεγονός πως κάποιοι αναρχικοί στην Ιταλία ασπάστηκαν εύκολα κάποια φασιστικα -εθνικιστικά πιστεύω, καταδεικνύει ότι και πριν προσχωρήσουν στο φασιστικό κόμμα και ενώ τότε ακόμα δήλωναν αναρχικοί, δεν πρέπει να είχαν αληθινά διεθνιστικές απόψεις. Ενδεικτικό της ιδεολογικής ασάφειας της εποχής είναι ότι ακόμα και ο Μουσολίνι καταγόταν από οικογένεια αναρχικών, ενώ στη σοσιαλιστική του περίοδο συμπαθούσε τους αναρχικούς τρομοκράτες. Καλό είναι να αναφερθεί ότι οι αναρχικοί που συνηγόρησαν υπέρ του πολέμου προέρχονταν από όλα τα ιδεολογικά ρεύματα του αναρχισμού: αναρχοκουμουνισμό, αναρχοσυνδικαλισμό, αναρχοατομικισμό κλπ. Το ίδιο ισχύει και για όσους ήταν ενάντια στον πόλεμο.

Τέλος σημαντικότατη δράση είχαν οι αναρχικοί στις επαναστάσεις που προκλήθηκαν από τον πόλεμο. Σημαντική δράση είχαν στην επανάσταση της Ρωσίας αλλά και σε επαναστάσεις και εξεγέρσεις που ακολούθησαν το τέλος του πολέμου (ειδικότερα σε Ιταλία, Ουγγαρία, Γερμανία). Έτσι χιλιάδες αναρχικοί συμμετείχαν σε αυτές τις επαναστάσεις, παίζοντας ενεργό ρόλο, ενώ πολλοί θυσίασαν και τη ζωή τους για τον επαναστατικό σκοπό (πχ ο Λαντάουντερ δολοφονήθηκε). Μάλιστα οι ιταλοί αναρχικοί συμμετείχαν στους αντιφασιστικούς αγώνες της Ιταλίας το 1920-1922 (Staid,2013). Στην Ισπανία λίγα χρόνια αργότερα (Paz,2006) οι αναρχικοί της CNT–FAI θα πολεμήσουν ενάντια στους Ισπανούς εθνικιστές στη διάρκεια του ισπανικού εμφυλίου (1936-1939). Τα χρόνια λοιπόν εκείνα (1917-1939) οι αναρχικοί βρέθηκαν να συγκρούονται στην Ευρώπη με εθνικιστές, συντηρητικούς, ακροδεξιούς και φασίστες. Αυτά τα γεγονότα χαλύβδωσαν την αντισοβινιστική στάση των αναρχικών.

Καθώς η πολεμική και στρατιωτική πάλη των αναρχικών ενάντια στο φασισμό και τον εθνικισμό λοιπόν έπαιρνε δραματική τροπή, η ιδεολογική ταυτότητα του αναρχισμού έγινε πιο ξεκάθαρη εξαιτίας και κάποιων διανοητών όπως ο Μπέργκμαν, η Γκόλντμαν και ο Ρόκερ. Ενδεικτικά αναφέρω το παράδειγμα του Ρόκερ. Το βιβλίο του «Εθνικισμός και Πολιτισμός», ο Ρόκερ το έγραψε σαν απάντηση στον εθνικισμό που γινόταν κυρίαρχο ρέμα εκείνη την εποχή στη Γερμανία. Ο εθνικισμός σύμφωνα με τον Ρόκερ υποδουλώνει το άτομο στο κράτος (Ρόκερ,1998). Το βιβλίο αυτό είχε τεράστια επίδραση στους αναρχικούς.

Η γενικότερη πολιτική του στάση προσδιόρισε (μαζί με άλλους βέβαια διανοητές) το αναρχικό κίνημα σαν απόλυτα αντιεθνικιστκό και διεθνιστικό ξεκαθαρίζοντας έτσι και πολλές παρεξηγήσεις που είχαν δημιουργηθεί από τη ζωή και το έργο των Προυντόν, Μπακούνιν και Κροπότκιν. Όπως και να έχει όμως και άσχετα με την επιρροή του Ρόκερ και άλλων διεθνιστών αναρχικών, η πλειοψηφία των αναρχικών ήδη από εκείνα τα ταραγμένα χρόνια του πρώτου παγκοσμίου πολέμου είχε ξεκάθαρη στάση ενάντια στον πόλεμο.

Αναφέραμε ήδη την αναρχοσυνδικαλιστική CNT αλλά το ίδιο ισχύει για όλες τις μεγάλες αντιεξουσιαστικές ομάδες και οργανώσεις όπως η αμερικάνικη IWW. Αλλά και οι πιο επιφανείς αναρχικοί στράφηκαν το 1914-1918 ενάντια στον πόλεμο. Ο Λαντάουερ, ο Σορέλ, ο Μπέργκμαν, η Έμμα Γκόλνμαν, ο Μαλατέστα (Τζολ,1975) είναι μόνο μερικά από τα παραδείγματα γνωστών και επιδραστικών αναρχικών που είπαν όχι στον πόλεμο.

Το αντιεθνικιστό, αντιρατσιστικό, αντιμιλιταριστικό και διεθνιστικό πνεύμα μέσα στους αναρχικούς (αν και στη διάρκεια του 1ου παγκοσμίου πολέμου ήταν ήδη το πιο ισχυρό) θα γίνει στα χρόνια που ακολούθησαν τη λήξη του 1ου παγκοσμίου πολέμου το κυρίαρχο με αποτέλεσμα στις μέρες μας ο αναρχισμός να έχει γίνει σχεδόν συνώνυμο του αντιμιλιταρισμού και του αντισοβινισμού.

Στο 2ο παγκόσμιο πόλεμο πολλοί αναρχικοί πολέμησαν σε αντιφασιστικά αντάρτικα σε όλη την Ευρώπη. Αυτοί οι αναρχικοί είδαν το 2ο παγκόσμιο πόλεμο σαν συνέχεια του ισπανικού εμφυλίου, δηλαδή σαν συνέχεια της αντιφασιστικής μάχης. Όπως και να έχει ιστορικά αυτή η επιλογή τους (το ότι πολέμησαν ενάντια στις δυνάμεις του άξονα) δείχνει να έχει δικαιωθεί, καθώς ο 2ος παγκόσμιος πόλεμος σήμερα θεωρείται σαν ένας δίκαιος πόλεμος, τουλάχιστον αν το δει κάποιος από την αντιναζιστική του πλευρά. Αντίθετα ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος δείχνει τόσο άδικος και παράλογος. Έτσι η επιλογή της αναρχικής μειοψηφίας που τάχθηκε υπέρ του πολέμου είναι ακόμα και σήμερα καταδικαστέα από το αναρχικό κίνημα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΕΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΗ

Abel P. (2006) Durruti in the Spanish Revolution. AK Press

Avrich, P. (2005). The Russian Anarchists,AK Press.], Edinburgh

Appignanesi, R. (1977) Lenin For Beginners, p. 118. Writers and Readers Cooperative,London

Ulam, A. B. (1998) The Bolsheviks: The Intellectual and Political History of the Triumph of Communism in Russia, pp 628. Harvard University Press

Coker C. (1994).War and the 20th Century: A Study of War and Modern Consciousness. Brassey's (UK) Ltd

Everett M. (2006). War and Revolution : the Hungarian Anarchist Movement in World War I and the Budapest Commune, 1919. Kate Sharpley Library

Edvard Radzinsky (1997)Stalin : The First In-depth Biography Based on Explosive New Documents from Russia's Secret Archives . Anchor

Harman Chr. (1997) The Lost Revolution: Germany 1918 to 1923, Bookmarks

Draper H. (1953/1954) *The Myth of Lenin's "Revolutionary Defeatism",* New International magazine, Vol.XIX No.5 (September-October 1953), Vol.XIX No.6 (November-December 1953) and Vol.XX No.1 (January-February 1954)

Gaab J. S. (2006) *Munich: Hofbräuhaus & history*, Peter Lang International Academic Publishers

Laqueur W. (1977) *TERRORISMUS* , Resegensburg.

Lenin V.(1984) Socialism and war ,progress

Nettlau M. (1996) A Short History of Anarchism. Freedom Press.

Service R *(2000).* Lenin: A Biography*. Macmillan, London*

Skirda Al. (2002) Facing the enemy : a history of anarchist organization from Proudhon to May 1968. Edinburgh; Oakland, CA: AK Press/Kate Sharpley Library.

Pavlowitch S. K. (2002) *Serbia: The History of an Idea*. New York University Press.

Ulam A. B. (1969) *Lenin and the Bolsheviks*, FONTANA

Woodcock G. (1990) *Peter Kropotkin: From Prince to Rebel*. Black Rose Books.

Hobsbawm E. (1959). Primitive Rebels.University of Manchester Press ,Manchester

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΗ

Andrea St. (2013), *Arditi del Popolo.Ο πρώτος ένοπλος αγώνας ενάντια στο φασισμό 1921-1922*, εκδόσεις Ευτοπία,Αθήνα

Αρσίνοφ Π (1980), *Η ιστορία του Μαχνοβίτικου Κινήματος (1918-1921),*ελεύθερος τύπος,Αθήνα

Γιαλκέτσης Θ (2017),*Η ουτοπία στην εξουσία*, εκδόσεις Εφημερίδα συντακτών

Δαίμων του τυπογραφείου (2001), *Οι βαρκάρηδες*, εκδόσεις Δαίμων του τυπογραφείου

Έβερετ Μ.(2013), *Η τέχνη ως όπλο. Ο Φραντς Ζάιμπερτ και οι Προοδευτικοί της Κολωνίας*, εκδόσεις συναδέρφων, Αθήνα

Μπακούνιν Μ.(2000), *Από τον εθνικό πόλεμο στον ταξικό πόλεμο*, Ελεύθερος τύπος

Μπακούνιν Μ.(2007), *Κριτική της υπάρχουσας κοινωνίας*, Πανόπτικον

Μπιελάς Β. και Μπιελάς Α. (2008), *Οι δρόμοι του Νεστορ Μαχνο*, εκδόσεις βαβυλωνία

Μποτσολα Α. και Τίσνταλ Κ. (1984), *Φουτουρισμός*, υποδομή

Φέργκιουσον Ν. (2006), *Α' παγκόσμιος πόλεμος. Στρατιωτική,διπλωματική και κοινωνική ιστορία-1914-1918*, εκδόσεις Ιωλκός, Αθήνα

Preposier B. (2011), «Προυντόν ο πατέρας του αναρχισμού», περιοδικό ευτοπία, σελ 32-37,εκδόσεις ευτοπία,Αθήνα

Προλετκουλτ, (2011) *Ταξικός πόλεμος στη Βουλγαρία* ,εκδόσεις προλετκουλτ

Ρόκερ Ρ. (1998) ,*Εθνικισμός και Πολιτισμός*, Άρδην,Αθήνα

Τζολ (1975), *Αναρχικοί*, εκδόσεις Επίκουρος, Αθήνα

Χανς Ρ(1983), *Νταντα*, υποδομή, Αθήνα

Χαουρντ Μ (2006), *Πρώτος παγκόσμιος πόλεμος*, ΘΥΡΑΘΕΝ, Αθήνα

ΑΝΤΙ ART ZAM

1.ΕΚΘΕΣΗ ΠΑΝΤ ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Κατά το μήνα του Μάρτη είχα την τύχη να πάω στην εκθεση κολαζ του Παντ η οποία διάρκεσε απο 21-2 μέχρι ί 31-3 στο συνεργατικό καφενείο ΠουΚουΒου.Ως μεγάλος θαυμαστής του ντανταισμού και δεδομενου ότι η τέχνη του κολάζ είναι μια κατεξοχήν ντανταιστική τέχνη ήμουν θετικά προκατειλημένος .Πάντως ο Παντ ξεπέρασε τις προσδοκίες μου.Αναμυγνύει με μαεστρία underground θρύλους, σύμβολα αντίστασης απο πανκ,jazz, rock kai blues καταλήγοντας σε ένα εξαιρετικό μωσαικό ποπ αντίστασης!

Ιάσονας Ζωγράφος

2. ΠΟΙΗΣΗ ZAM

ΖΩΗ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

Περιμένεις μια ζωή
περιμένεις στην αρχή να μεγαλώσεις
περιμένεις να ανακαλύψεις τον κόσμο
περιμένεις ύστερα τον έρωτα
περιμένεις την ευτυχία
περιμένεις όσο περνάνε τα χρόνια να έρθει η γαλήνη
Περιμένεις όλα όσα περίμενες μια ζωή
και στο τέλος δεν μένει τίποτα άλλο
παρά να περιμένεις το θάνατο
Τίποτα δεν έρχεται όταν το περιμένεις
ούτε κι ο θάνατος
όταν έχεις κουραστεί πλέον και τον αναζητάς
Έρχεται μόνο εκείνη τη στιγμή που παύεις να τον περιμένεις
για να σε λυτρώσει από το βάσανο της αναμονής
Ο ΘΑΝΑΤΟΣ
ο μόνος από αυτούς που περίμενες

ΚΙΝΕΖΟΣ

ΜΠΟΥΝΤΡΟΥΜΙΑ
μπουντρουμια με καναπεδες τηλεορασεις ανεσεις
ακουω ηχους
τουαλετες πλυντηρια γδουπους
καζανακια στροφες πικ απ μουσικες
φωνες και σφαλιαρες αναστροφες
κλανιες και καρφωματα λαδωματα και ξεφαντωματα
αναστεναγμους και ποθους
ταβλι και παρτυ
ωρες ωρες νομιζεις πως βρισκεσαι κατω απο εναν
ποδοσφαιρικο αγωνα
χριστε μου τη φασαρια ειναι αυτη?
ασανσερ πανω κατω
σκαλες μονο εγω χρησιμοποιω
οταν βρεχει πλενουν ολοι τα μπλκονια
και λερωνουν τον απο κατω
το μπαλκονι που καθαριζετε πραγματικα
ειναι του τελευταιου οροφου
τρωει μελιτζανες ο απο πανω
και γω κοιμαμαι το βραδυ με το μαιντανο
γιατι τολμησα να απλωσω τη κουβερτα μου
πριν το γευμα του απο πανω
παντα καποιος καρφωνει η ξεκαρφωνει κατι
κατι επισκευαζει αλλαζει
μετατρεπει
γιατι πρεπει
δε κοιταει κανεις το ρολοι
προκειμενου να προβει σε οποιαδηποτε πραξη
οταν ηρθα να μεινω πριν 20 χρονια
ακουσα τη πραξη απο την οποια γεννηθηκε ενας 20χρονος
που μενει διπλα μου
και καταλαβα
γιατι εχει τοσα ψυχολογικα
την ωρα της συλληψης καποιος εδερνε τον αλλον.ουφ
οταν τηγανιζει κεφτεδακια η διπλα
και τρωω ζυμαρικα νιωθω μειονεκτικα
κανεις ποτε δε σκεφτηκα να χουμε κοινα ρουτερ
για ναπληρωνουμε λιγοτερο το διαδικτυο
ξερω τι κανει και που παει ο οποισδηποτε δε μπορω αλλο θαναση σε αυτη τη
πολυκατοικια ποτε χωρις να με ακουσει καποιος δεν εχω κλαψει
κλασει τρανταξει σφαξει καποιος τωρα βλεπει το σηριαλ ΛΑΣΗ ΚΙ καποιος άλλος
ΜΑΓΚΑΙVER
STELKAZ

ZERO GEOGRAPHIC

25